

Factsheet

Inzicht in groei van megastallen 2005-2013

De afgelopen decennia zijn veel veehouders het slachtoffer geworden van de toenemende schaalvergroting. Kleinschalige gezinsbedrijven worden in een groeiend tempo verdrongen door de megastallen van de intensieve veehouderij.

Naast de teloorgang van gezinsbedrijven heeft deze schaalvergroting ook een aantal andere grote nadelen: zij draagt sterk bij aan milieuproblemen in binnen- en buitenland, het is slecht gesteld met het dierenwelzijn en er bestaan grote risico's voor de volksgezondheid¹.

Deze 'race to the bottom' wordt gesymboliseerd door de opkomst van megastallen en megabedrijven, waarbij sprake is van een grote sprong in de schaalvergroting. Het gaat om bedrijven die minstens drie keer zo groot zijn als gangbare gezinsbedrijven en waarbij (op verschillende locaties) grote aantallen dieren gehouden worden (Gies et al. 2007). Deze megastallen gaan door op de weg van "zo veel en zo goedkoop mogelijk" en staan daarmee de noodzakelijke verduurzaming van de veehouderij in de weg². Daarom vindt Milieudefensie het belangrijk om inzicht te krijgen in deze ontwikkelingen.

Inzicht in megastallen 2005, 2010, 2013

Om een goed beeld te krijgen in de opkomst van megastallen heeft onderzoeksinstituut Alterra in opdracht van Milieudefensie een inventarisatie gemaakt

van het aantal megastallen en megabedrijven in de veehouderij in 2005, 2010 en 2013³ (Gies 2015). In 2007 heeft Alterra met het rapport 'Megastallen in Beeld' een dergelijke analyse voor het eerst gedaan (Gies et al. 2007). Daarin zijn toen grenzen gekozen voor wat we onder 'mega' verstaan. We spreken van een megastal bij de volgende aantallen dieren: 7.500 vleesvarkens, 1.200 fokvarkens, 120.000 leghennen, 220.000 vleeskuikens, 250 melkkoeien, 2.500 vleeskalveren, Of 1.500 geiten.

In dit factsheet worden de belangrijkste resultaten van de analyse van het aantal megastallen gepresenteerd. Het geeft inzicht in hoe de aantallen zich in Nederland hebben ontwikkeld en in welke veehouderijsectoren en provincies de groei het grootst is.

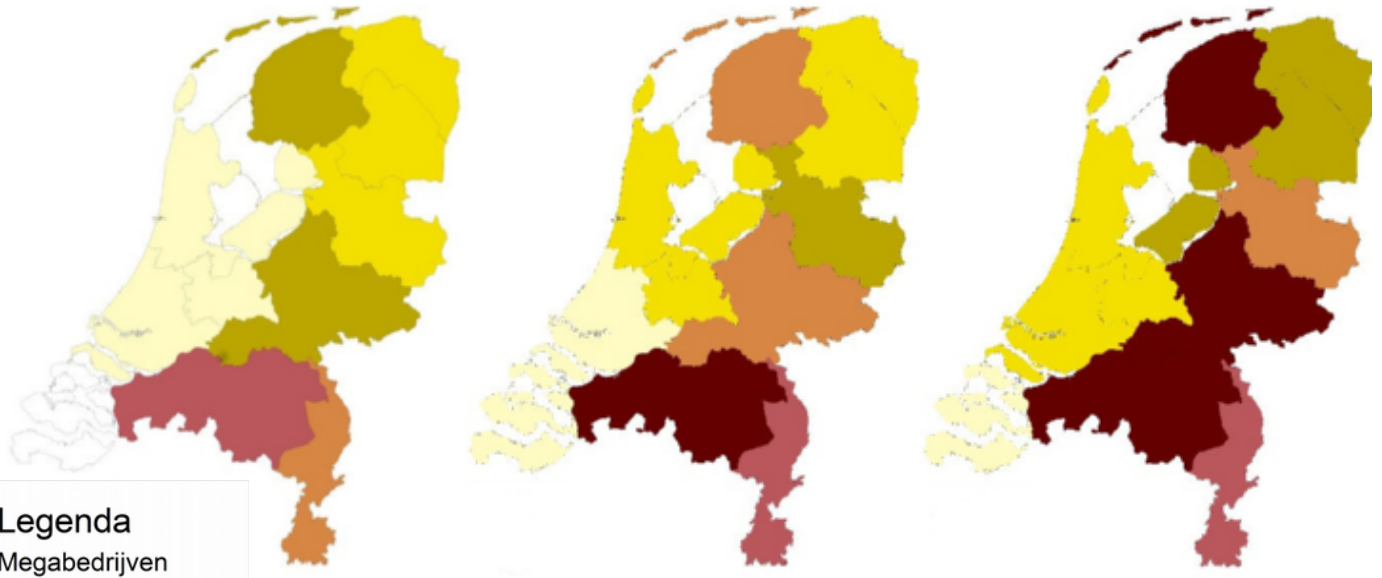
Megastallen sinds 2005 bijna verdrievoudigd

In de periode 2005 tot en met 2013 is het aantal megastallen toegenomen van 301 naar 803 (2,7 keer zo veel). De groei heeft in vrijwel alle provincies plaatsgevonden (Figuur 1). De melkveehouderij heeft het

Megabedrijven in 2005

Megabedrijven in 2010

Megabedrijven in 2013

Legenda

Megabedrijven per Provincie

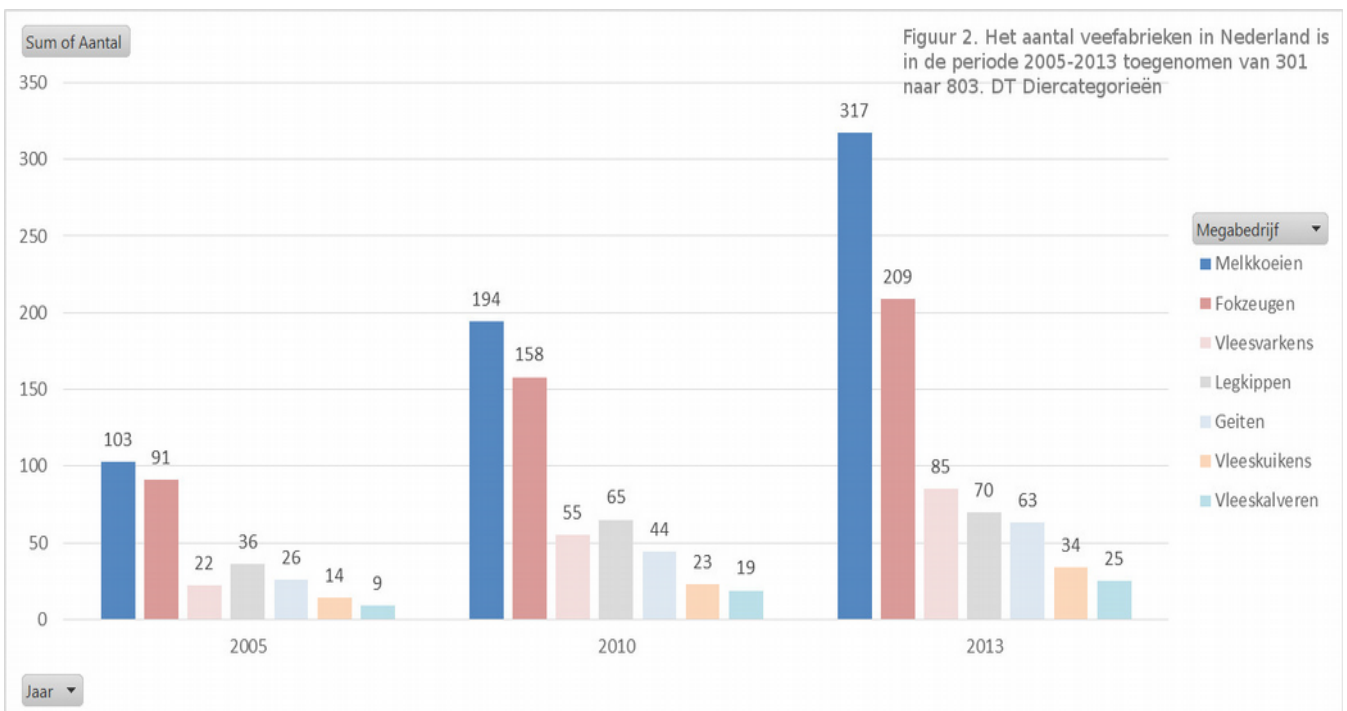
- Geen
- 1 - 10 Bedrijven
- 10 - 25 Bedrijven
- 25 - 50 Bedrijven
- 50 - 75 Bedrijven
- 75 - 100 Bedrijven
- > 100 Bedrijven

Figuur 1. Het aantal megastallen is de afgelopen jaren in vrijwel alle provincies sterk gegroeid.

Melkveehouderij wordt intensief

grootste aantal megabedrijven (317), gevolgd door bedrijven met fokzeugen (209) en vleesvarkens (85). Ook is de hoeveelheid megabedrijven in deze sectoren het sterkst gegroeid: het aantal megamelkveebedrijven is in die periode ruim verdrievoudigd, het aantal met vleesvarkens is sinds 2005 bijna verviervoudigd en het aantal met fokzeugen meer dan verdubbeld (Figuur 2). Gemiddeld is het aantal megastallen met 13 procent per jaar gegroeid, zowel in de periode 2005-2010 als in de periode 2010-2013.

Door de enorme schaalvergroting in de melkveehouderij komen er ook steeds minder koeien in de wei. Ze staan het hele jaar door in de stal, net als de varkens en kippen in de vee-industrie. Het aantal koeien dat het hele jaar op stal staat is toegenomen van 22 procent in 2010 naar 30 procent in 2013. Door de intensivering kunnen melkveehouders de grote hoeveelheid mest niet meer op hun eigen land kwijt. Nu al produceert 70 procent van de sterk gespecialiseerde melkveebedrijven meer mest dan ze verantwoord op hun akkers af kunnen zetten (CvdL 2014).

Figuur 2. Het aantal veefabrieken in Nederland is in de periode 2005-2013 toegenomen van 301 naar 803. DT Diercategorieën

Hierdoor is van een grondgebonden melkveehouderij geen sprake meer. Door het wegvallen van de melkquotering zal de schaalvergroting naar verwachting verder doorzetten. Volgens Alterra zal in 2020 het aantal megamelkveebedrijven verdubbelen ten opzichte van 2013 en zal 37 procent van de koeien het hele jaar in de stal staan (Gies, T. J. A. et al. 2014).

Megastallen met geiten toegenomen ondanks bouwstop

In de periode 2008-2010 zijn 3858 mensen met Q-koorts besmet, waarvan er 19 overleden zijn. De opkomst van (grootschalige) geitenhouderijen bleken de bron te zijn van de verspreiding van deze gevaarlijke bacteriën (RIVM 2015). Sinds 2009 heeft Noord-Brabant daarom een bouwstop ingesteld voor deze bedrijven. Vanaf eind 2013 mogen veehouderijen alleen uitbreiden wanneer zij bovenwettelijke maatregelen nemen om onder meer de volksgezondheid te beschermen (Boerderij 2013b, 2013a).

Desondanks is het aantal megastallen met geiten sinds 2010 flink gestegen. In 2010 waren er in Noord-Brabant 17 bedrijven met 1.500 of meer geiten, in 2013 is dit aantal gegroeid naar 26, een toename van 53 procent. In de rest van Nederland is het aantal megageitenhouderijen minder sterker toegenomen: van 27 in 2010 naar 37 in 2013 (+37 procent).

Zie 'Bijlage 1. Megabedrijven per provincie in 2005, 2010 en 2013'.

Tabel 1. Aantal megastallen per provincie. In Noord-Brabant zijn veruit de meeste megabedrijven gehuisvest. DT Provincies

Provincie	Melkkoeien	Fokzeugen	Vleesvarkens	Legkippen	Geiten	Vleeskuikens	Vleeskalveren	Totaal
Drenthe	19	6	1	1	3	3	1	34
Flevoland	25	2	15	4	1		2	49
Friesland	91	4	1		1	6	2	105
Gelderland	30	29	7	13	12	4	11	106
Groningen	36	1	2	1		2	1	43
Limburg	10	30		29	7	2	1	79
Noord-Brabant	38	112	50	14	26	15	4	259
Noord-Holland	14				1			15
Overijssel	24	21	7	4	12	2	2	72
Utrecht	9	3	1	3			1	17
Zeeland	5			1				6
Zuid-Holland	16	1	1					18
Totaal	317	209	85	70	63	34	25	803

Verschillen per provincie

Het aantal en het soort megastallen verschilt sterk per provincie (Tabel 1). In Noord-Brabant komen veruit de meeste megastallen voor, maar liefst 259. In die provincie is bijna een derde van alle megastallen in Nederland gehuisvest. Daarnaast zijn Gelderland (106), Friesland (105), Limburg (79) en Overijssel (72) provincies met relatief veel megabedrijven. Gezamenlijk huisvesten deze vijf provincies 621 van de 803 megastallen (77 procent).

Het soort megastallen per provincie verschilt behoorlijk. Noord-Brabant kent veruit de meeste grootschalige bedrijven, zowel met fokzeugen (112) en vleesvarkens (50) als geiten (26) en vleeskuikens (15). Friesland heeft de meeste melkveehouderijen (91), Limburg de meeste legkippen (29) en Gelderland de meeste kalveren (11).

Milieudefensie, 19 februari 2015

Endnotes

¹ milieudefensie.nl/vee-industrie/megastallen/het-probleem

² milieudefensie.nl/vee-industrie/megastallen/de-oplossing

³ Recentere gegevens zijn niet voorhanden.

Bronnen

Boerderij (2013a): Brabant heft bouwstop geitenhouderij op. Online beschikbaar via <http://www.boerderij.nl/Home/Nieuws/2013/11/Brabant-heft-bouwstop-geitenhouderij-op-1402561W/>.

Boerderij (2013b): Brabant: bouwstop voor alle veehouderijbedrijven. Online beschikbaar via <http://www.boerderij.nl/Home/Nieuws/2013/9/Brabant-voert-per-direct-bouwstop-in-voor-alle-veehouderijen-1370669W/>.

CvdL (2014): Mestproductie bij gebruiksnormen: bedrijven met overproductie. Compendium voor de Leefomgeving. Online beschikbaar via <http://www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/indicatoren/nl0528-Mestproductie-bij-gebruiksnormen-%3A-bedrijven-met-overproductie.html?i=11-60>.

Gies, E. (2015): Analyse Megastallen en Megabedrijven 2005, 2010 en 2013. Alterra.

Gies, E.; van Os, J.; Hermans, T.; Olde Loohuis, R. (2007): Megastallen in beeld. Wageningen: Alterra (Alterra-rapport, 1581). Online beschikbaar via <http://edepot.wur.nl/41420>.

Gies, T. J. A.; Agricola, H. J.; de Rooij, L. L (2014): Impact groei melkveehouderij op weidegang en landschap. Wageningen: Alterra Wageningen UR (Alterra-rapport, 2602). Online beschikbaar via <http://edepot.wur.nl/326605>.

RIVM (2015): Q-koorts. Online beschikbaar via http://www.rivm.nl/Onderwerpen/Q/Q_koorts

Milieudefensie Postbus 19199
1000 GD Amsterdam
service@milieudefensie.nl

www.milieudefensie.nl

Bijlage 1

Jaar	Provincie	Melkkoeien	Fokzeugen	Vleesvarkens	Legkippen	Geiten	Vleeskuikens	Vleeskalveren	Totaal
2005	Drenthe	7	1	2	2	1	1		14
2005	Flevoland	5	1		1			2	9
2005	Friesland	34	2			1	4	2	43
2005	Gelderland	7	14	2	5	5	1	2	36
2005	Groningen	14		0		1	1		16
2005	Limburg	3	20	4	20	3	1		51
2005	Noord-Brabant	11	44	14	7	11	5	2	94
2005	Noord-Holland	9				1			10
2005	Overijssel	5	7		1	3	1		17
2005	Utrecht	4	1					1	6
2005	Zeeland								
2005	Zuid-Holland	4	1						5
2005	Totaal	103	91	22	36	26	14	9	301
2010	Drenthe	14	5	2	1		2		24
2010	Flevoland	16	1		1			2	20
2010	Friesland	59	3		3	3	4	2	74
2010	Gelderland	18	22	6	11	5	3	7	72
2010	Groningen	21	1			1	1		24
2010	Limburg	9	29	9	28	5	1		81
2010	Noord-Brabant	15	81	35	14	17	10	4	176
2010	Noord-Holland	10				3			13
2010	Overijssel	11	14	2	4	10	2	3	46
2010	Utrecht	10	1	1	1			1	14
2010	Zeeland	2			2				4
2010	Zuid-Holland	9	1						10
2010	Totaal	194	158	55	65	44	23	19	558
2013	Drenthe	19	6	1	1	3	3	1	34
2013	Flevoland	25	2	15	4	1		2	49
2013	Friesland	91	4	1		1	6	2	105
2013	Gelderland	30	29	7	13	12	4	11	106
2013	Groningen	36	1	2	1		2	1	43
2013	Limburg	10	30		29	7	2	1	79
2013	Noord-Brabant	38	112	50	14	26	15	4	259
2013	Noord-Holland	14				1			15
2013	Overijssel	24	21	7	4	12	2	2	72
2013	Utrecht	9	3	1	3			1	17
2013	Zeeland	5			1				6
2013	Zuid-Holland	16	1	1					18
2013	Totaal	317	209	85	70	63	34	25	803